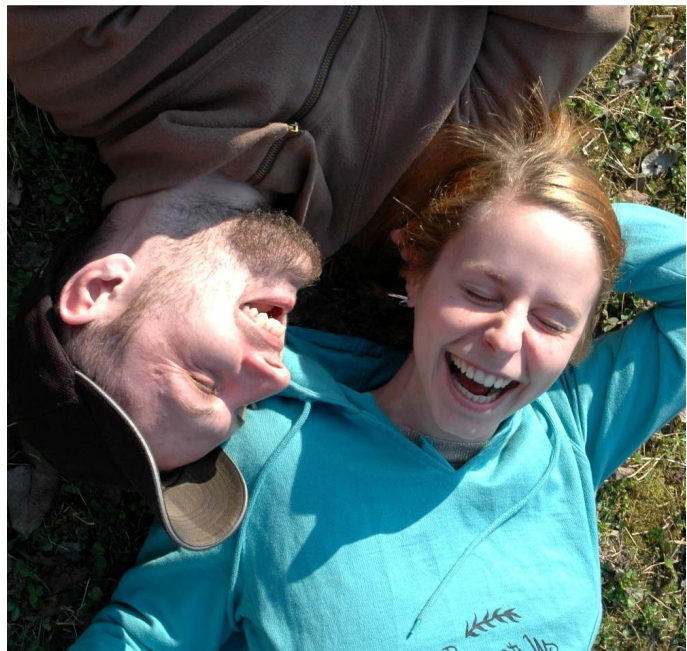

Berieme mladých vážne

Ako zmeniť svoj svet

Tvoja participácia je dôležitá

Participácia zahŕňa aktívnu účasť na rozhodovacích procesoch a riešení problémov, ktoré sa ťa dotýkajú. Našu spoločnosť obohacuje, ak sa všetci jej členovia zúčastňujú rozhodovania o veciach, ktoré sa týkajú ich života. Práve z tohto dôvodu je dôležité, aby všetci, vrátane teba, mali prístup k rozhodovaciemu procesu.

Pre participáciu je dôležité:

Posilňovanie: mladí ľudia získavajú prostredníctvom participácie viac kontroly nad vlastným životom.

Cielené zapájanie: mladí ľudia prijímajú pri aktívnej účasti na rozhodovacích procesoch dôležité roly, majú príležitosť vyjadriť sa k veciam, ktoré sa ich týkajú, a ovplyvňovať reálne výsledky rozhodovania.

Otvorenosť: všetci mladí ľudia by mali mať príležitosť získať dôležité informácie a vyjadriť sa k veciam, ktoré sa ich týkajú.

Publikácia „Ako zmeniť svoj svet“

Publikáciu „Ako zmeniť svoj svet“ vydalo v roku 2006 **Ministerstvo školstva Slovenskej republiky**, odbor detí a mládeže, Stromová 1, Bratislava.

Spracovala **Nadácia Intenda** podľa anglického originálu publikácie „Creating Change in your Community, a handbook for young people“, vydanú Office for Youth, Melbourne.

This resource was written and produced in collaboration with the Office for Youth, Department for Victorian Communities, Victoria, Australia, and the Youth Affairs Council of Victoria, Australia.

(c) copyright State of Victoria 2006.

The authors does not take any responsibility for the accuracy of the Slovak translation . Please refer to the english version of the document which can be found at <http://www.youth.vic.gov.au> for the approved version.

Táto publikácia bola napísaná a vyrobená v spolupráci s Office for Youth, oddelenie Victorian Communities, Victoria, Austrália a s Youth Affairs Council of Victoria, Austrália. (c) copyright State of Victoria 2006. Autori nepreberajú žiadnu zodpovednosť za presnosť slovenského prekladu. Pôvodnú verziu v anglickom jazyku, ktorá bola podkladom prekladu nájdete: <http://www.youth.vic.gov.au>

Úvod

Prečo participovať?
O tejto publikácii

Časť 1: Zmena v komunitách

Ako sa dejú zmeny?
Ako spôsobiť zmenu

Časť 2: Dôvody pre akciu

Čo ma inšpiruje k zapojeniu sa?

Časť 3: Spolupráca

Spolupráca v partnerstvách s inými

Časť 4: Plánovanie

Rozhodovanie o postupe
Aký vplyv má tento problém na moju komunitu?
Získavaj informácie
Organizovanie
Zdroje
Časový harmonogram

Časť 5: Akcia

Práca v tíme
Riadenie stretnutí
Zapájanie ľudí do aktivít
Ako zostať zapojený a pomôcť v tom aj ostatným
Nechať sa počuť
Vyjadrovanie názoru
Písanie tlačovej správy
Kordinácia a petície
Prepájanie sa
Vytváranie sietí
Preskúmaj existujúce programy
Dobrovoľníctvo
Využívaj kreativitu
Buď inovatívny

Časť 6: Fungovalo to?

Aké nástroje môžeš použiť?
Aké otázky by si mal položiť?
Kto bude súčasťou evaluácie?

Prílohy

Nástroje pre získavanie informácií

O vydavateľoch

ÚVOD

Prečo participovať?

Táto kniha je o aktivite. Je o tom, ako meniť svoju komunitu a okolie k lepšiemu. Je oslavou prínosu, ktorý môžu priniesť jednotlivci. Súčasťou publikácie sú príklady toho, čo dosiahli aktívni mladí ľudia v rôznych komunitách na Slovensku.

Je to zdroj inšpirácie pre vlastné aktivity v prospech svojej komunity.

Mnohí z nás patria do viacerých komunít, ktoré meníme. Komunity vytvárame prostredníctvom zapájania sa do sietí priateľov, v školách, na pracovisku, v športových kluboch a inde. Robíme to tak, že vyjadrujeme svoje názory, zapájame sa, zdieľame sa o svoje nadanie a venujeme sa svojim záujmom.

Ako členovia demokratickej spoločnosti by sme sa mali zúčastňovať rozhodovania, ktoré ovplyvňuje naše komunity a náš život. Platí to aj pre teba. Táto publikácia by ti mala poskytnúť užitočné informácie o tom, ako vyjadriť svoj názor, získať informácie, organizovať sa, vytvárať siete a meniť veci.

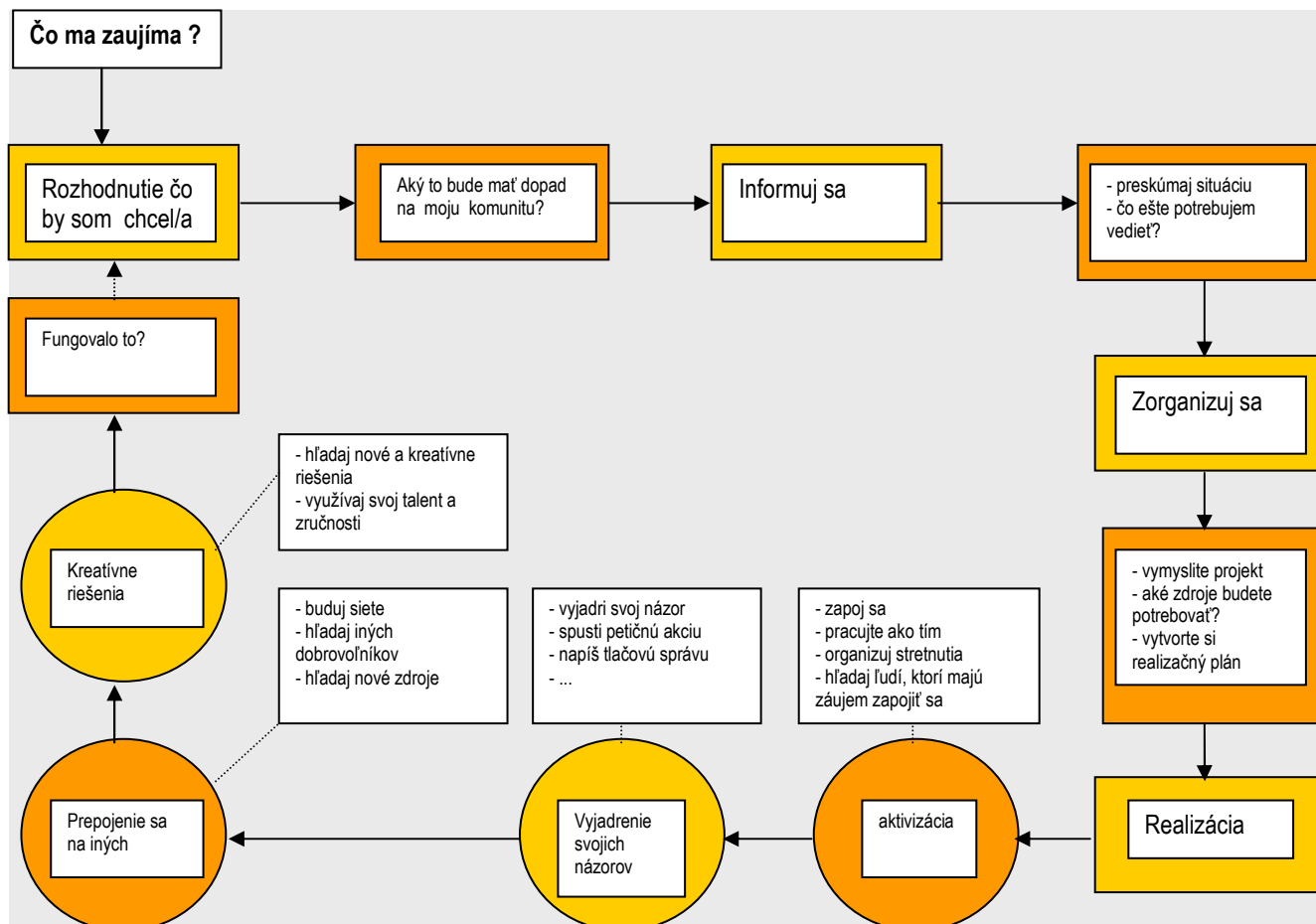
O tejto publikácii

Táto publikácia obsahuje praktické rady a nástroje, ktoré môžu byť použité pri plánovaní, vytváraní a spätnom hodnotení zmien vo vlastnej komunite. Niektoré informácie v tejto publikácii sa budú viac týkať aktivít, ktoré je nutné dlhodobejšie plánovať, niektoré sa možno vôbec nebudú týkať tvojich plánov, no dôležité je vybrať si z poskytnutých informácií tie, ktoré ti budú užitočné.

Participácia

Nasledujúca schéma zobrazuje kľúčové oblasti pokryté v tejto publikácii a vzájomné prepojenie aktivít, ktoré môžu byť použité pre vytváranie zmien v tvojom okolí.

Táto publikácia tiež obsahuje:

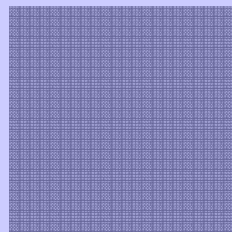
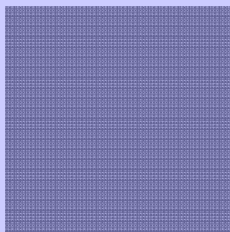
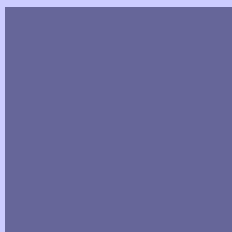
- **prípadové štúdie** – objavujú sa vo všetkých častiach publikácie a týkajú sa reálnych aktivít mladých ľudí, ktoré sa dejú na Slovensku,
- **fiktívny príklad aktivity** – ponúka možnosť získať konkrétne informácie o tom, ako je možné využiť jednotlivé nástroje ponúkané touto publikáciou v praxi (ako príklad sme použili aktivitu zameranú na ochranu prírody miestneho parku),
- **prílohy na konci knihy** - ponúkajú viac informácií o niektorých témach a nájdete ich na konci publikácie.

Ako zmeniť svoj svet

Ako brat' mladých vážne

Prvá časť

Zmena v komunitách

Časť 1: Zmena v komunitách

Slovu „komunita“ je často pripisovaný význam odvodený od špecifickej lokality, susedstva, predmestia či mesta. Ale komunitou môže byť aj skupina ľudí, ktorých spájajú záujmy alebo problémy, ktoré zdieľajú. Môžu mať podobný sociálny alebo kultúrny pôvod, podobné ciele. Jeden človek môže byť členom viacerých rôznych komunit.

Byť súčasťou komunity znamená najmä možnosť byť zapojený do sietí, byť súčasťou niečoho. Tým, že sa zapájame do života svojich komunit a aktívne ho ovplyvňujeme, môžeme:

- získať väčšiu kontrolu nad vlastnou budúcnosťou,
- využívať svoje nadanie a zručnosti v prospech komunit, do ktorých patríme,
- vytvárať si silnejšie osobné vzťahy a siete v komunitách.

K akým komunitám patríš?

Napríklad to môžu byť:

- susedská komunita,
- kultúrne komunity a združenia,
- športové kluby,
- cirkevné a iné religiózne komunity,
- trieda či skupina priateľov v škole,
- komunita gayov či lesbičiek,
- komunita ľudí s rovnakým etnickým pôvodom...

Ako sa deje zmena?

Niekedy sa udeje zmena, ktorá ovplyvní nás, inokedy ju spôsobíme sami. Existujú rôzne spôsoby, akými môže byť zmena vytvorená:

- niekedy **vytvárame zmenu sami**, ak napríklad zorganizujeme so skupinou priateľov verejnú zbierku,
- niekedy si zmena vyžaduje **oslovenie niekoho iného, kto by ju mal spôsobiť**, napríklad ak študenti oslovia školskú radu, aby pomohla vybaviť nové športové vybavenie,
- inokedy sa zmena deje **prostredníctvom spolupráce v partnerstvách**, ako v prípade skupiny miestnych obyvateľov ktorí, spolupracujú so samosprávou na projekte skate-parku.

Zmena sa môže niekedy týkať 1 osoby, alebo môže mať vplyv na mnohých iných ľudí. Nasledujúca tabuľka ponúka príklady toho, ako môžu zmeny ovplyvniť jednotlivcov, komunity alebo organizácie.

Osobná zmena	Jednotlivec môže zmeniť svoj názor na vec či problém, ak sa o nich dozvie viac informácií
Zmena v komunite	Keď členovia nejakej komunity pracujú spolu na zmene k lepšiemu, môže to priniesť ich komunite mnohé pozitívne veci. Napríklad to posilňuje vzťahy medzi jednotlivými členmi komunity a napomáha prepájaniu komunity na iných.
Zmena verejnej mienky	Keď jednotlivec, komunita alebo organizácia pracuje na dosiahnutí zmeny, ovplyvňuje tým aj porozumenie danému problému širšou verejnosťou. Aj médiá môžu výrazne prispieť k zmenám verejnej mienky.
Zmena v organizácii	Keď pristúpi organizácia alebo komerčná spoločnosť k zmenám vo svojom fungovaní, môže tým pozitívne ovplyvniť aj jednotlivcov a celé komunity.
Legislatívna zmena	Zvolení zástupcovia majú príležitosť iniciovať zmeny prostredníctvom legislatívy, ktorá môže priniesť pozitívne zmeny pre jednotlivcov, komunity aj organizácie.

Zmena

Ako spôsobiť zmenu

- **Informuj sa** – vyhľadaj informácie o probléme, ktorý sa dotýka tvojej komunity,
- **Vyjadri sa** – povedz svoj názor nahlas,
- **Pusti sa do organizácie** – naplánuj si, čo chceš dosiahnuť,
- **Aktívne sa zapoj** – využij svoje zručnosti a zdroje na dosiahnutie cieľov,
- **Spoj sa s inými** – napoj sa na iné skupiny v komunite, organizácie či iných členov komunity,
- **Rieš veci kreatívne** – hľadaj inovatívne riešenia a využívaj svoje kreatívne zručnosti na vytváranie zmien.

Oživený podchod

Truc sphérique je nezávislou neziskovou organizáciou a otvorenou platformou, ktorá prepája súčasné umenie so sociálnym rozvojom. Organizácia, ktorá je členom európskej siete nezávislých kultúrnych centier, je známa organizovaním ateliérov pre deti a mládež, výmenou dobrovoľníkov zo zahraničia, uskutočňovaním projektov a akcií, zameraných na najrozličnejšie formy umenia (divadlo, tanec, vizuálne umenie) a projektom „Stanica“. S premenou starej železničnej stanice Žilina-Záriečie na kultúrne centrum Stanica začal Truc sphérique v roku 2003. Dnes možno v priestore stanice nájsť alternatívnu kultúru najmä pre mladých - predstavenia a výstavy v galérii, tvorivé dielne, arte-terapeutické a komunitné programy, informačné centrum aj internet café.

Prítomnosť Truc sphérique v Žiline sa stala ešte viditeľnejšou v roku 2005 prostredníctvom projektu „Tehla k tehle“, zameraného na podporu filantropie a riešenie konkrétneho priestoru. Ide o podchod „pod rondlom“, ktorý vedie k stanici Záriečie a ktorým prejde mesačne vyše 3000 obyvateľov. Verejná zbierka sa konala tri dni v máji na štyroch kľúčových miestach mesta a uskutočnili ju dobrovoľníci zo stredných škôl.

Projekt bol zaujímavý nielen tým, koľko ľudí sa zapojilo (vyše 2000) a koľko peňazí sa za 3 dni vyzbieralo (vyše 80 000 Sk), ale aj tým, aké miesto v ňom mali mladí ľudia. Tí boli od začiatku dokonca členmi tímu, dizajnérmi kampane, organizátormi zbierky i sprievodných aktivít (koncertu a divadelných vystúpení), dobrovoľníkmi a neskôr aj realizátormi projektu „Living underground“, na ktorý sa financie zbierali. Pred samotnou zbierkou sa dokonca zúčastnili komunikačného tréningu, zameraného na lepšie vyjasnenie svojej roly či zvládanie možných problémových situácií.

„Uvedomili sme si, že sa netreba báť ísť do takýchto verejných akcií a že ľudia radi prispejú, ak ide o verejný priestor, s ktorým sa môžu stotožniť,“ poznamenal Robo Blaško, organizátor projektu. *“Pre dobrovoľníkov bolo zase veľmi dôležité, že priamo videli, čo sa s peniazmi, ktoré zozbierali, spravilo; že mali dosah na jej využitie.“*

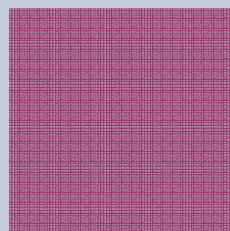
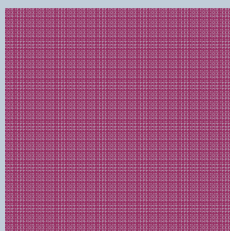
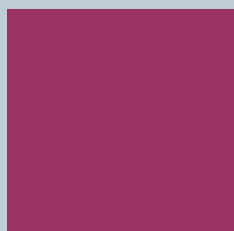
Úpravu podchodu, ktorá nasledovala, navrhlo a uskutočnilo 25 ľudí zo šiestich krajín Európy (architekti, grafickí dizajnéri, maliari, študenti VŠVÚ, grafici). Spolu dopracovali 1800 hodín a na 1200 metrov štvorcových použili skoro pol tony farieb. Oživením podchodu však projekt nekončí – aj ďalšie leto by sa mal stať podchod miestom, kam pribudnú nové vrstvy farby, nové výtvarné nápady či dokonca nové aktivity, napríklad koncert.

Ako zmeniť svoj svet

Ako brat' mladých vážne

Časť 2

Dôvody pre akciu

Časť 2: Dôvody pre akciu

Čo ma inšpiruje k zapojeniu sa?

„Záleží mi na životnom prostredí a tak som chcela spraviť niečo preto jeho zlepšenie.“

„Veľmi sme si želali, aby bol v našej komunite priestor pre mladých ľudí, kde môžu tráviť svoj voľný čas a tým, že sme sa zapojili do rady mladých, sme našli spôsob, ako to ovplyvniť.“

„Chcel som zažiť prípravu veľkej akcie.“

„Chceli sme upozorniť na homofóbiu v našej komunite a zvýšiť povedomie o sexuálnej diverzite.“

Čo prináša participácia mne?

- príležitosť rozvíjať zručnosti,
- radosť z práce na pozitívnych zmenách v mojej komunite,
- nové informácie o ľuďoch a mojom okolí,
- naplnenie z seba vyjadrenia, realizácie niečoho a radosť z možnosti vidieť výsledky svojej práce,
- príležitosť zlepšiť status mladých ľudí a upozorniť na ich záujmy.

Čo môžem ponúknuť?

- chuť robiť zmeny,
- novú perspektívu,
- svoje osobné zručnosti a vedomosti,
- svoj čas.

V roku 2005 sa začal v rámci Fondu sociálneho rozvoja veľký projekt, zameraný na riešenie sociálnych problémov niektorých skupín, najmä Rómov. Ľuďmi, ktorých úlohou bolo priamo pracovať v teréne, sa stali komunitní sociálni pracovníci a ich asistenti. V Ľubovni sa ako asistenti stretli veľmi aktívni a motivovaní ľudia – samotní Rómovia, študent teológie a študentka sociálnej práce. Hoci medzi ich každodennú činnosť patrí najmä mapovanie problémov komunity, reagovanie na problémy či sprevádzanie klientov na úrady, uvedomili si, že riešenie problémov vyrieši len časť vecí. Preto sa rozhodli, že sa zamerajú na mladých Rómov a okrem aktivít súvisiacich s voľným časom (šport v telocvični, kultúrny program) sa budú venovať aj vzdelávaniu mladých Rómov tak, aby podnietili ich aktivitu a rozvinuli ich potenciál.

Starajú sa o 15 – 20 rómskych chlapcov vo veku 13 až 15 rokov. Nejde len o doučovanie raz týždenne, aby lepšie zvládali školu, ale aj o každotýždenné stretnutia, na ktorých rozprávajú, ako prežili deň, s kým sa pohnevali či zmierili, s kým nadviazali kontakt.

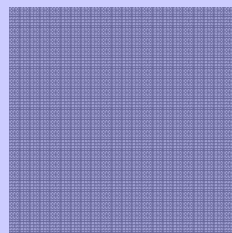
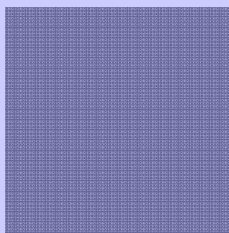
„Za ten rok, čo s nimi pracujem, sám pozorujem zmenu,“ hovorí študent Peter Gomolák, ktorý s nimi pracuje: „naučili sa dôverovať nielen sebe, ale aj nám. Predtým sa hnevali každú chvíľu s niekým, teraz sa s tým dokážu lepšie vysporiadať, lepšie komunikovať. Vieme, že s podnetmi prichádzame zatiaľ najmä my, ale už sa to začalo obracať a posledné nápady priniesli oni sami.“

Ako zmeniť svoj svet

Ako brat' mladých vážne

Časť 3

Spolupráca

Časť 3: spolupráca

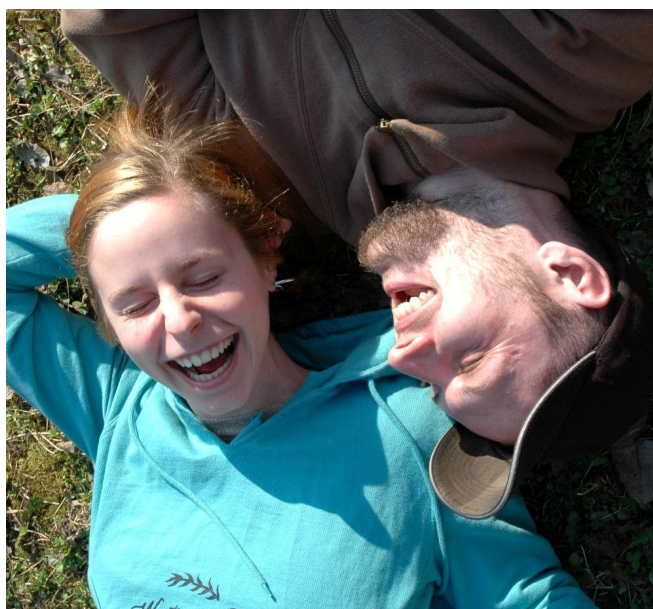
Spolupráca v partnerstvách s inými

Partnerstvo zahrňuje:

- zdieľanie rozhodovania,
- definovanie spoločných cieľov,
- príležitosť pre partnerov prispieť rovnakým dielom a získať ocenenie za svoj príspevok,
- komunikáciu, ktorá umožňuje zdieľanie rozhodovania a vzájomné učenie.

Aktivity budú úspešnejšie ak budú:

- **zahrňujúce** – otvorené voči rozdielom jednotlivcov a bez bariér brániacich v účasti a zapájaní sa,
- **posilňujúce** – ak samotné zapojenie sa dáva ľuďom moc prostredníctvom možnosti robiť rozhodnutia o veciach, ktoré ovplyvňujú ich život pozitívnym spôsobom,
- **cielene zapájajúce** – vzbudzujúce záujem ľudí o aktivitu a vytvárajúce priestor pre roly, ktoré naozaj ovplyvňujú výsledky.

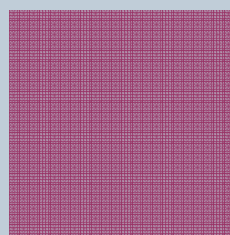
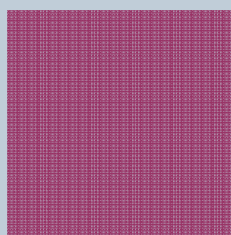
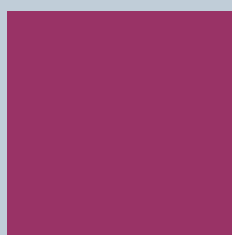
Partnerstvo

Ako zmeniť svoj svet

Ako brat' mladých vážne

Časť 4

Plánovanie

Časť 4: Plánovanie

Kým niektoré aktivity si nevyžadujú veľa plánovania a dejú sa spontánne, iné sú na plánovaní závislé. Táto časť obsahuje informácie a nástroje, ktoré pomáhajú v plánovaní.

Rozhodovanie o postupe

Na čom mi záleží?

Je veľmi veľa rozličných oblastí, na ktoré sa môžeš sústrediť pri zlepšovaní tvojej komunity, a ešte viac spôsobov, akým môžeš dosiahnuť svoje ciele. Keď sa rozhoduješ o tom, čomu sa venovať, je dobré začať tým, že si spraviš zoznam vecí, na ktorých ti záleží.

Pre inšpiráciu môžeš porozmýšľať nad nasledovnými otázkami:

- Na čom mi záleží?
- Čo ma hnevá?
- Ktoré problémy ma zaujímajú?
- O čom hovorím so svojimi priateľmi?
- Čo rád/rada robím?
- V čom sa mi darí?
- O čom rád/rada čítam?
- O čom chcem vedieť viac?

Príklad lesoparkov – sleduj tento fiktívny príklad, ktorý sa pre inšpiráciu tiahne celou publikáciou.

Ako to začalo:

„Zaujíma ma ochrana životného prostredia. Chcem sa dozvedieť viac o tom, ako môžeme chrániť náš park. Rád spolupracujem s inými ľuďmi a darí sa mi nadchnúť ich pre dôležité myšlienky.“

Autor projektu na ochranu lesoparku

Aký vplyv má tento problém na moju komunitu?

Keď sa rozhodneš, na čom sa chceš aktívne podieľať, je užitočné porozmýšľať nad tým, ako tento problém ovplyvňuje tvoju komunitu.

Nasledovné kroky ti môžu pomôcť:

- zisti koho ešte ovplyvňuje tento problém,
- snaž sa hlbšie mu porozumieť,
- zisti, s kým by sa dalo o probléme hovoriť,
- nájdi iných ľudí alebo organizácie, s ktorými by sa dalo spolupracovať.

Koho ovplyvňuje tento problém a ako?

Zaškrtni checklist

- susedov alebo miestnych obyvateľov?
- priateľov?
- iných mladých ľudí?
- samosprávu?
- členov rodiny?
- komerčné spoločnosti?
- školu či univerzitu?
- členov kultúrneho združenia?
- komunitné organizácie?
- člena parlamentu?
- ministra alebo niektorého úradu?
- vládu?
- skupiny aktívne v komunite?

Tip: Porozmýšľaj nad tým, kto má moc rozhodovať o tejto veci. Koho by bolo treba presvedčiť, aby došlo k zmene?

Príklad lesoparkov

Kto je ovplyvnený ochranou miestneho lesoparku?

- Miestni obyvatelia, ktorí do neho chodia?
- Komunitné organizácie ako miestne združenie záhradkárov, či väčšie organizácie ako GreenPeace?
- Má miestna samospráva má záujem o to, ako je tento pozemok využívaný?
- Ministerstvo životného prostredia?
- Miestni podnikatelia, ktorým park láka zákazníkov?
- Miestne školy, ktorých študenti chodia do parku na praktické cvičenia z biológie?

Vplyv

Získavaj informácie

Získavanie informácií je výborným nástrojom zmeny. Niekedy je užitočné zrealizovať výskum. V tejto časti sa venujeme významu výskumu, vrátane toho kedy a ako ho robiť. Detailnejšie informácie o tom, ako realizovať výskum nájdete v prílohe číslo 1.

Nasleduje niekoľko dôvodov, prečo sa oplatí byť informovaný:

Pre príležitosť zistiť niečo nové

Nové znalosti prinášajú so sebou osobný rast, rozširovanie obzoru a zlepšovanie zručností a vedomostí.

Možnosť zistiť, čo robia iní

Prostredníctvom výskumu môžeš zistiť, čo robia iní ľudia či organizácie s problémom, ktorý ťa zaujíma. Môžeš sa tak vyhnúť realizácii niečoho, čo už robia iní, a nájsť inšpiráciu a poučenie v tom, čo robia iní, prípadne sa ku nim pridať.

Príležitosť zachovať sa zodpovedne

Vlastníctvo informácií o tom, prečo je nejaký problém dôležitý, koho ovplyvňuje a čím, napomáha zodpovednému konaniu. Niekedy sa totiž stáva, že aj zámary realizované s najlepším úmyslom bez poznania faktov spôsobia viac problémov než dobra.

Priebežné vyhodnocovanie výsledkov realizovanej aktivity je dobrým spôsobom, ako si overiť správnosť zvoleného postupu a porozumieť následkom aktivity.

Príležitosť prezentovať vlastný názor

Byť informovaný je užitočné, ak sa chystáš presvedčať iných. Je možné, že budeš chcieť vysvetliť svoj názor

- členom tvojej komunity a širšej verejnosti,
- organizáciám, vládnej inštitúcii či samospráve,
- donorským organizáciám, ktoré budeš žiadať o grant,
- iným jednotlivcom a organizáciám, od ktorých budeš žiadať zdroje.

Kľúčové otázky výskumu

Čo už vieš?

Aké informácie už máš? Máš už vlastný názor na tento problém?

Čo potrebuješ vedieť?

Kde máš medzery vo vedomostiach o tejto veci? Čo ešte potrebuješ vedieť? Zahrňuje tvoje porozumenie aj pohľady iných ľudí, ktorých sa tento problém dotýka?

Aké informácie potrebuješ k tomu, aby mohli byť tieto otázky zodpovedané a kde ich je možné nájsť?

Kto by sa mohol podeliť o svoje skúsenosti a nápady? Je treba získať štatistické údaje? Sú organizácie alebo poskytovatelia služieb, ktorí majú viac informácií o tejto téme? Bol už realizovaný výskum tohto problému?

Ako získaš informácie?

Existuje mnoho spôsobov, ako získať informácie, a spôsob výberu tých najdôležitejších sa bude líšiť v závislosti od typu informácií, ktoré potrebuješ.

Tip: počas výskumu problému sa Ti môže stať, že zistíš, že si problému dostatočne neporozumel, alebo že si problém nevyžaduje riešenie. Ak sa to stane, je dobré nepozerať na to ako na zlyhanie – ale skôr ako dôkaz toho, že konáš zodpovedne.

Obec Rusovce a miestne občianske združenie Natura sa v roku 2003 stali účastníkmi cezhraničného projektu, zameraného na rozvoj turistického ruchu a ochranu krásneho historického parku v Rusovciach. Súčasťou tohto projektu bola zaujímavá línia – návrh využitia parku s participatívnym plánovaním verejnosti. Organizátori pripravili cieľnú a pestrú škálu aktivít, smerujúcich k zapojeniu verejnosti, nepodarilo sa im však osloviť mladých. Našťastie bola súčasťou tímu študentka Barbora Dubovská, ktorá iniciovala a spolu s kamarátmi zorganizovala koncert s viacerými kapelami, na ktorý prišlo množstvo mladých a kde sa podarilo nielen predstaviť zámery s parkom, ale aj od nich zozbierať množstvo zaujímavých (napísaných aj nakreslených) podnetov. Neskôr, počas plánovacieho víkendu priviedla Barbora do parku študentov výtvarnej akadémie, a tí na rôznych miestach parku inštalovali zaujímavé diela land-artu, akéhosi umenia chvíle, realizovaného z prírodného materiálu (konárov, trávy, lístia) a v prírodnom prostredí.

Možno aj táto skutočnosť viedla k vzniku združenia mladých ľudí Torana, zameraného na uchovanie kultúrnych tradícií a vytváranie nových, ktoré sa spolu s Naturou rozhodlo realizovať projekt „Rimania na Dunaji“. Ide o vytvorenie „rímskeho parčíka“ v ťažiskovom priestore obce (na námestí, pred miestnym úradom), na ktorom samospráva plánovala pôvodne vystavať viacpodlažnú budovu, občania sa však proti tomu postavili. Park bude slúžiť na reprezentáciu i oddych, na interpretáciu kultúrneho dedičstva i na podnietenie sociálneho fungovania komunity. Súčasťou aktivít bude anketa o predstavách Rusovčanov na vzhľad a využitie tejto plochy, víkendové plánovacie stretnutie aj s programom pre deti, druhé plánovacie stretnutie, zamerané na predstavenie a pripomienkovanie architektonického návrhu a samotná realizácia parčíka.

Vznik parku však nebude len vytvorením zelenej plochy v centre Rusoviec, ale aj vytvorením sociálneho priestoru pre mladých na to, aby sa priamo zúčastnili a sami formovali veci, ktoré sú pre život obce dôležité. „*Žijem tu odmalička a pracujem s mladými, lebo sú to kamaráti a známi a spolužiaci a súrodenci spolužiakov, všetci sa poznáme a podobne ako im záleží aj mne na tom, kde a ako žijem.*“ vysvetlila Barbora dôvody svojho zapojenia.

Organizovanie

Definovanie nového projektu – prečo, čo a ako?

Vhodný spôsob, ako sa pustiť do organizácie aktivity, je mať jasne pomenovaný cieľ a metódy ako ho dosiahnuť. Je možné, že sa počas realizácie zmenia ciele, ale je dobré začať s jasne pomenovaným cieľom, aktivitami a stratégiami.

V čom spočíva rozdiel medzi cieľom, métami a stratégiami?

- **cieľ** je dôvod, pre ktorý sa púšťaš do aktivity, a niečo, čo sa pokúšaš dosiahnuť, ciele by mali byť jasne pomenované a realistické,
- **aktivity** definujú to, čo sa **musí udiat'**, aby sa ti podarilo dosiahnuť cieľ,
- **stratégie** definujú to, **ako budú dosiahnuté jednotlivé aktivity**.

Tipy pre definovanie cieľov, aktivít a stratégií:

Aby sa ti podarilo získať čo najväčší efekt zo svojich snáh a zmeniť svoju komunitu k lepšiemu, je dobré porozmýšľať nad tým, ako môže tvoja aktivita priniesť dlhodobý efekt. Takéto výsledky sa nazývajú udržateľnými. Zdieľa každý, kto je zapojený do riešenie problému tie isté ciele? Je proces rozhodovania súvisiaci s cieľmi, aktivitami a stratégiami dostatočne otvorený pre všetkých?(viď časť 3).

Klad' si odvážne, ale realistické ciele. Starostlivé premyslenie cieľov je dobrým spôsobom, ako si overiť ich dosiahnuteľnosť.

Príklad parkov

Prečo podnikáš túto aktivitu?

Cieľ: vyčistiť a ochrániť náš miestny lesopark

Čo sa musí udiat'?

Aktivity: Vytvorenie siete miestnych obyvateľov, ktorí sa zaujímajú o ochranu parku. Zorganizovanie dobrovoľníckeho dňa čistenia parku.

Ako sa to udeje?

Stratégie: Zrealizujem distribúciu letákov, ktoré budú pozývať miestnych obyvateľov, podnikateľov a poskytovateľov služieb na stretnutie, kde budeme hovoriť o tomto probléme. Vytvorím skupinu, ktorá stretnutie naplánuje, požiadam miestnu samosprávu, aby mi pomohli zrealizovať dobrovoľnícky deň poskytnutím financií. Spojím sa s mimovládnyimi environmentálnymi organizáciami, požiadam ich o radu, prípadne im ponúknem spoluprácu.

Organizácia

Zdroje

Keď máš zadané, čo chceš robiť, je dôležité pomenovať si, aké zdroje k tomu potrebuješ.

Existujú rôzne druhy zdrojov: materiál, priestor, čas, zručnosti, ľudia, vedomosti, peniaze, vzťahy alebo siete....

Tip: Keď rozmýšľaš nad zdrojmi, nezabudni na veci, ktoré môžu podporiť zapájanie iných ľudí. Napr. môžeš potrebovať zdroje, ktoré ľuďom umožnia cestovať na a zo stretnutí, alebo zdroje na preklad informácií do iného jazyka.

Čo už máš?

Aké zdroje už máš k dispozícii na realizáciu aktivity?

Nezabudni porozmýšľať nad zručnosťami zapojených ľudí.

Čo ešte potrebuješ?

Čo je podľa Teba potrebné na realizáciu projektu a odkiaľ by to bolo možné získať? Môžeš si to požičať od priateľov, rodiny alebo v škole, prenajať si to, alebo získať prístup k zdrojom samosprávy?

Finančné zdroje:

Vyžaduje si táto aktivita nevyhnutne peniaze? Ak áno, je dobré vypracovať si rozpočet, a tak získať prehľad o tom, koľko peňazí je treba.

Príklad parkov – rozpočet na čistiaci deň:

Popis nákladov	odhadovaná suma
Kopírovanie letákov(200 kópii)	400,-Sk
Prenajatie kontajnerov na smeti(2x1 deň)	1 400,-Sk
Rukavice(50)	1 000,- Sk
Vrecúška pre dobrovoľníkov (100)	400,-Sk
Obed pre dobrovoľníkov (sendviče a nápoje)	3 000,-Sk
Celkové náklady	6 200,-Sk
Príjem	
Obed pre dobrovoľníkov darovaný miestnou reštauráciou	3 000,-Sk
Náklady na kopírovanie uhradené knižnicou	400,-Sk
Príjem celkom	3 400,-Sk
Zdroje, ktoré je potrebné získať	2 800,-Sk

Rozpočet by mal byť tiež súčasťou projektu, ktorého cieľom je získanie finančných prostriedkov, a vtedy je dokladom toho, na čo prostriedky potrebujete.

Tipy pre podávanie projektov:

- jednotlivé nadácie majú **vlastné pravidlá**, ktoré určujú, kto môže byť prijímateľom grantu. Je dobré zistiť si, z ktorých zdrojov môžeš žiadať o podporu,
- väčšina nadácií a fondov požaduje od žiadateľov, **aby vyplnili ich vlastný formulár**. Je dôležité prečítať si žiadosť pozorne a obzvlášť venovať pozornosť grantovým podmienkam,
- odpovedaj na otázky **jasne a výstižne**,
- vo svojej žiadosti vyzdvihni to, ako sa **ciele projektu zhodujú s hodnotami a cieľmi darcovskej organizácie** a konkrétnymi cieľmi programu,
- možno budeš musieť žiadať o podporu viacerých a nie vždy bude tvoj projekt podporený, preto je dobré mať pre tento prípad pripravený záložný plán.

Možné zdroje prostriedkov:

- nadácie ako Nadácia Intenda, Nadácia pre deti Slovenska a iné (nájdeš ich napríklad v adresári na stránke www.changenet.sk),
- vládne programy, ako napríklad dotačná schéma Ministerstva školstva SR,
- grantové schémy miestnej samosprávy,
- súkromní darcovia – jednotlivci či firmy,
- vlastné aktivity zamerané na získavanie zdrojov (napríklad organizácia dobročinných akcií alebo zbierok).

Deväť slovenských komunitných nadácií, združených v Asociácii komunitných nadácií Slovenska, uskutočnilo v rokoch 2004 / 2005 v mestách a regiónoch od Bratislavy po Veľký Šariš 1. ročník projektu Mladí filantropi, inšpirovaný úspešným projektom Youth Bank. Mladí ľudia – dobrovoľníci vo veku 16 až 25 rokov - prevzali v tomto projekte zodpovednosť za celý priebeh grantového kola – rozdelenie financií, určených na projekty pre mladých.

Komunitné nadácie zabezpečovali organizačnú časť a asistenciu mladým. Možno podobne, ako v Prešove to prebiehalo aj v iných mestách: „*Poskytneme vám podporu, ukážeme vám, čo sa dá dosiahnuť udeľovaním grantov a čo nie, vysvetlíme, ako na to. Potom je na vás, ako budete rozhodovať: čo budú vaše priority, aké projekty budete chcieť podporiť, koľko komu prisúdite. Vždy sa môžete na nás obrátiť s prosbou o radu. Konečná zodpovednosť za rozhodnutia bude však vaša,*“ vysvetlila mladým riaditeľka prešovskej komunitnej nadácie.

V prvom ročníku bolo do prípravy grantového kola a hodnotenia projektov zapojených 81 mladých ľudí, ktorí podporili 106 nápadov z celkového počtu 243 projektov a prerozdělili svojim rovesníkom 830 150 Sk, ktorými prispela Nadácia SPP.

V roku 2006 bol vyhlásený už 2. ročník programu, ktorého cieľom je podporiť filantropiu medzi mladými ľuďmi a poskytnúť nápadom mladých väčší priestor. Kľúčový prístup „*mladí posudzujú a vyberajú projekty pre mladých*“ umožňuje rozvinúť vedomosti, zručnosti a postoje mladých vo viacerých rovinách: v rovine získania zručností, dôležitých pre definovanie problémov, výber projektov, argumentáciu svojich rozhodnutí či rozdeľovanie financií; v rovine zmeny postojov cez pochopenie podstaty filantropie i v rovine podpory takých projektov, ktoré by možno dospelých v živote nenapadlo vybrať.

Časový harmonogram

Časový harmonogram mapuje viaceré kľúčové momenty projektu a čas, kedy sa očakáva ich realizácia. Je to dobrý spôsob ako odhadnúť, kedy sa dostavia výsledky a koľko času si bude realizácia projektu vyžadovať. Časový harmonogram pomáha udržať realizáciu projektu v súlade s plánom, ale tiež pomáha zapojeným ľuďom udržať si pozornosť a nasadenie. Pri definovaní harmonogramu je dôležité stanoviť si realistické ciele a brať do úvahy zdroje, ktoré sú k dispozícii.

Tip: Nedostatok času je často používaným argumentom realizátorov projektov, ktorí sa pokúšajú vytvoriť priestor pre aktívnu účasť iných. Rozhovory s mladými ľuďmi o projekte, organizovanie stretnutí či aktivít, ktorých sa môžu zúčastniť ľudia a debatovať v rámci nich o témach, súvisiacich s projektom, si vyžadujú čas. Plánovanie časových rezerv pre tieto aktivity je dôležitou súčasťou plánovania inkluzívnych projektov.

Časový harmonogram projektu ochrany parku:

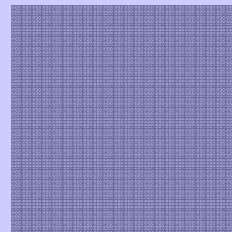
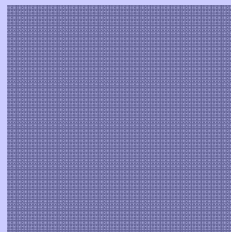
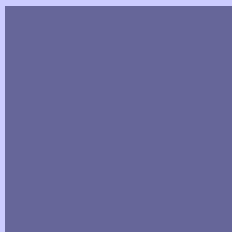
1. január –	vybaviť priestor pre komunitné stretnutie, začať kontaktovať mimovládne organizácie s prosbou o radu, realizácia všeobecného prieskumu
15. január –	dokončenie letáku pre členov komunity s pozvaním na stretnutie, spustenie distribúcie letákov
25. január –	ukončenie distribúcie letákov
1. február –	komunitné stretnutie – diskusia o plánovaní dňa dobrovoľného čistenia parku, rozpočte a obsahu listu pre miestnu samosprávu
5. február –	odoslanie žiadosti o financovanie obecnému úradu
10. február –	2. komunitné stretnutie – výmena informácií o tom, čo bolo zrealizované, a o tom, čo sa ešte musí udiť
10. marec –	dátum, kedy by mala doraziť finančná podpora, ak bude žiadosť úspešná, zakúpenie potrebného vybavenia, reklamná inzercia dňa dobrovoľného čistenia parku v miestnych novinách
25. marec –	deň dobrovoľného čistenia parku

Ako zmeniť svoj svet

Ako brat' mladých vážne

Časť 5

Akcia

Časť 5: Akcia

Po dôkladnom naplánovaní tak, ako je opísané v predchádzajúcej časti, je časť na akciu. Táto časť obsahuje informácie o tom, ako zrealizovať projekt. Informácie a príklady sa dotýkajú štyroch kľúčových tém: aktivizácie, vyjadrovania názoru, vytvárania sietí a zapájania kreativity.

Aktivizácia

Práca v tíme

Schopnosť pracovať v tíme je hodnotnou zručnosťou potrebnou pre realizáciu projektu. Je to zručnosť, ktorá sa dá získať praktickými skúsenosťami a zahŕňa:

- vytváranie vzťahov a získavanie dôvery – vytváranie priestoru pre lepšie spoznávanie sa ľudí,
- efektívnu komunikáciu – jasné vyjadrovanie vlastných názorov a počúvanie toho, čo hovoria iní ľudia,
- zdieľanie zodpovednosti – vytváranie priestoru preto, aby každý mohol pridať ruku k dielu,
- vzájomná úcta a vyjadrenie vďaky za každý príspevok,
- zastrešenie procesu rozhodovania.

Užitočnou stratégiou pre naplnenie rozvoju tímovej spolupráce je skupinová diskusia a následne prijatie pravidiel fungovania. Pravidlá predstavujú nástroj ako predísť nedorozumeniam tým, že určujú ako bude tím pracovať a pomenujú, aké správanie sa očakáva od jednotlivých členov.

Zručnosti pre tímovú spoluprácu môžu byť rozvíjané aj tým, že začnete pracovať na malej úlohe spoločne a postupne sa prepracujete k väčším úlohám. Vhodnou aktivitou na začiatok je napr. príprava plagátov pre kampaň.

Aktivita v tíme

V Rajeckých Tepliciach, malom kúpeľnom mestečku pri Žiline, vzniklo pre niekoľkými rokmi občianske združenie **OZ Kultúra**, ktoré sa rozhodlo venovať mladým ľuďom, netradičným spôsobom trávenia voľného času a vnášaním kultúry do každodenného života. Ľudia z občianskeho združenia pracovali s deťmi z komunity a asi ako prví na Slovensku vytvorili a uskutočnili zaujímavé projekty - časovú banku či zahraničnú výmenu dobrovoľníkov.

Každodenná práca s menšími deťmi ich priviedla aj k vnímaniu problémov staršej mládeže – „pubertákov“, ktorí sa v Tepliciach ocitli akoby mimo záujmu dospelých. Neznamenalo to, že by neboli schopní vytvoriť si vlastný program, ale že nemali a v podstate stále nemajú, okrem parku na lavičkách a krčmy, miesto, kde by sa mohli schádzať. Občianske združenie sa rozhodlo vytvoriť nízkoprahové centrum – klub, bezpečné miesto, kde by sa mohli mladí ľudia stretnúť, zahrať si na gitary či na bubny, porozprávať sa, pozrieť zaujímavé fotky či uvariť čaj. Projekt klubu vznikol za priamej spoluúčasti mladých, ktorí mu pod vedením projektovej manažérky Zuzany Bielikovej dali náplň, tvar i smerovanie. S mladými pracujú počas klubu ďalší mladí ľudia – dobrovoľníci, ktorí im ponúkajú možnosť vytvoriť veci, ktoré by ináč nevytvorili, napríklad batikované tričko, vlastnú sviečku alebo program pre kamarátov. „*Keby mladí neboli tu u nás, sedeli by teraz v parku na lavičke a fajčili...*“ povedala Zuzka o tom, akú alternatívu ku klubu majú mladí v Tepliciach.

OZ Kultúra získalo v roku 2005 zaujímavý grant, zameraný na vzdelávanie a výmenu skúseností. Súčasťou tohto projektu boli tréningy komunikácie, riešenia konfliktov, získavania zdrojov, práce s médiami a budovania vzťahov s verejnosťou, ale aj strategického plánovania či facilitácie. Tréningy sa uskutočňovali v drevenom domčeku OZ Kultúra, ktorý je zároveň sídlom nízkoprahového centra mladých a tvorivých dielní a krúžkov pre deti. Tréningu sa zúčastnili viaceré neziskové organizácie z blízkeho regiónu, a tak si mohli ľudia v tímovej komunikácii navzájom vymeniť skúsenosti z realizácie projektov a pomôcť si pri tvorbe komunikačných plánov či príprave kampaní, zameraných napríklad na obhajobu práv mladých ľudí. Výsledkom vzájomnej diskusie a tvorby bol návrh celého procesu, ako dosiahnuť zmenu vnímania „problémových“ mladých ľudí v Rajeckých Tepliciach.

„Keď sme sa rozprávali s ľuďmi z vonku, akoby sme cítili podtón: „Ved' vy ste zodpovední za to, čo sa deje, vy s mládežou pracujete, vy ste tu na to, aby sa veci riešili.“ uviedla Katka Kráľová z OZ Kultúra. *„Vďaka pohľadu kolegov z iných neziskových organizácií sme si mohli uvedomiť, že za túto mládež nenesieme zodpovednosť sami, ale tiež ich rodičia, samospráva, miestni podnikatelia či mladí ľudia sami a ak chceme niečo zmeniť, budeme musieť do procesu vtiahnuť aj ich.“*

Riadenie stretnutí

Stretnutia sú vhodnou príležitosťou na spoločné rozhodovanie o tom, ako zrealizovať pomenované úlohy. Stretnutia môžu byť formálne, alebo neformálne. A je ľahké ich prispôbiť potrebám skupiny.

Hladkému priebehu stretnutí môžu napomôcť nasledovné veci:

- Zváženie **miesta a času** konania stretnutia – stretnutia treba organizovať v čase, keď sa ich ostatní môžu zúčastniť, a na miestach, ktoré je ľahko dosiahnuť verejnou dopravou.
- Definovanie **agendy** – je dôležité vytvoriť si zoznam vecí, o ktorých je dôležité na stretnutí hovoriť. Všetci zúčastnení by mali mať príležitosť vyjadriť sa k obsahu stretnutia.

- **Určenie vhodného predsedajúceho/moderátora** – jeho úlohou je riadiť stretnutie, táto úloha môže byť zdieľaná viacerými členmi skupiny. Predseda sa stará o to, aby bola prediskutovaná celá agenda stretnutia a aby mal priestor každý, kto má záujem vyjadriť svoj názor.
- **Zaznamenávanie rozhodnutí a aktivít** – zaznamenaj rozhodnutia, ktoré budú počas stretnutí vykonané a pomenuj, aké aktivity si bude vyžadovať ich realizácia. Poznámky sú formálnym spôsobom zaznamenávania rozhodnutí. Vytvorenie zoznamu úloh je nástrojom, ako pomôcť každému porozumieť tomu, čo sa musí na základe daných rozhodnutí udiť následne.
- **Používanie zrozumiteľného jazyka** – používaj počas stretnutí a pri vypracovávaní dokumentov zrozumiteľný jazyk, ktorý bude pre ostatných pochopiteľný.
- **Miesto pre zábavu** – stretnutia by mali byť príjemné a zaujímavé, aby ich účastníci nestratili chuť zúčastniť sa na podobných stretnutiach v budúcnosti.

Zapájanie ľudí do aktivít

Potrebuješ zapojiť do projektu viac ľudí? Tu sú kľúčové veci, na ktoré treba myslieť pri ich zapájaní:

- aká bude ich **rola**, keď sa zapoja, je potrebné pamätať na to, že každý by mal mať pridelenú nejakú úlohu,
- aké **zručnosti** budú potrebovať v týchto úlohách,
- aké **prostriedky** môžu použiť na podporu zapojenia ľudí,
- aké **informácie** budú ľudia potrebovať pred tým, než sa zapoja.

Flexibilita a familiárnosť

Je ľahšie pre ľudí zapojiť sa do procesu, ktorý je flexibilný a umožňuje im cítiť sa dobre. **Nasledujúce veci môžu pomôcť:**

- ponúkni ľuďom príležitosť prísť sa pozrieť, skôr než sa rozhodnú pridať sa, alebo poskytni ľuďom informácie o tom, aké to je aktívne sa na procese podieľať,
- ponúkni viacero spôsobov, akými je možné zapojiť sa, aby si mohli ľudia s odlišnými záujmami, zručnosťami a možnosťami vybrať.

Flexibilita

Prinášaj informácie k ľuďom, nečakaj, kým ich nájdu. Je dôležité uistiť sa, že záujemcovia dostávajú informácie, ktoré im pomáhajú zúčastniť sa.

Niektoré veci tomu môžu na pomôcť:

- prinášaj informácie ľuďom, ktorých zapojenie si želaš, napr. v tvojej domovskej komunite, škole, univerzite, pracovisku,

Tip: je vhodné získať na šírenie informácií povolenie, najmä, ak chceš tie informácie vystaviť na verejnej ploche.

- ak sa pokúšaš zapojiť ľudí, ktorí sa zaujímajú o konkrétnu oblasť, zväž inzerciu v študentskej, alebo alternatívnej tlači, v obchode alebo v miestach, kde sa poskytujú služby súvisiace s danou oblasťou záujmu,
- zväž možnosť využiť existujúce siete, ktoré ľudia používajú. Organizácie, ktoré pracujú s jednotlivými komunitami, alebo poskytnú služby, kde sa stretávajú ľudia, ktorí by mohli informácie šíriť.

Postaraj sa o to, aby aktivita bola atraktívna.

Ľudia sa zapoja, len ak nejaká aktivita vyzerá atraktívne, a preto zdôrazni výhody plynúce zo zapojenia sa pre jednotlivcov aj komunitu.

Nápady na šírenie informácií o tvojej aktivite alebo projekte:

- plagáty,
- internetové diskusné skupiny alebo web stránky,
- inzercia v miestnych novinách a v iných tlačových výstupoch,
- požiadanie organizácií o šírenie informácií prostredníctvom vlastných sietí,
- šírenie informácií prostredníctvom osobného kontaktu.

Ako zostať zapojený a pomôcť v tom aj ostatným.

Niekedy môže byť ťažké vytrvať pri realizácii projektu, najmä ak je zdĺhavá a výsledky je vidno len pomaly. **Niektoré veci môžu pomôcť ľuďom vytrvať:**

- pozitívny vzťah s inými zapojenými ľuďmi,
- podpora a povzbudenie,
- jasne pridelená úloha v rámci projektu a pocit, že prispievajú niečím dôležitým,
- veľmi motivačná je možnosť vidieť výsledky,
- veľmi pomáha verejne uznanie za dosiahnuté výsledky,
- poskytovanie spätnej väzby a aktuálnych informácií,
- pocit, že je O.K. vrátiť sa, ak je človek nútený prerušiť svoju účasť na projekte inými okolnosťami,
- dostatok trpezlivosti.

Zapojenie

Aktívna účasť

Počas celého roku 2005 pripravovalo mesto Modra so zapojením verejnosti svoj strategický plán. Občania, predstavitelia samosprávy, podnikatelia i aktivisti mali možnosť formulovať svoje očakávania od budúceho smerovania mesta prostredníctvom práce odborných komisií, verejných stretnutí i prostredníctvom ankety.

„Aj keď sa nám podarilo do plánovania zapojiť množstvo dospelých, stále sme si kladli otázku, aké miesto majú pri príprave stratégie mladí a ako ich do celého procesu vtiahnuť“, povedala Gabika Repová, projektová manažérka modranskej samosprávy.

Jedným z riešení bol aj nápad vytvoriť noviny pre mladých, ktoré by boli súčasťou modranských novín, distribuovaných mesačne do každej modranskej domácnosti. Takto vznikla príloha Mladá Modra plus s podtitulom pre mladých „Cool noviny“. Mladí ľudia boli oslovení priamo cez noviny a vznikol redakčný tím vo veku od 10 do 17 rokov, ktorý sa pravidelne stretáva a ktorý už pripravil dve čísla novín. Hoci zatiaľ s tímom metodicky spolupracujú dospelí, cieľom celého projektu je postupne uvoľniť priestor pre mladých tak, aby sa podieľali na všetkom od začiatku do konca – od organizovania redakčných stretnutí cez prípravu materiálov až po grafický dizajn. To najpodstatnejšie totiž je, aby mali mladí vlastný priestor pre vyjadrovanie svojich názorov na rozvoj mesta i na svoje potreby v ňom a aby sa naučili formulovať svoje názory tak, aby o nich dokázali presvedčiť dospelých.

Vyjadrovanie názoru

Vyjadrovanie názoru je dobrým spôsobom, ako aktívne riešiť problémy, môže zahŕňať:

- vyjadrenie vlastného názoru a zdieľanie vedomosti,
- zvyšovanie úrovne porozumenia verejnosti/komunity danému problému,
- výzvu na zmenu v určitej oblasti.

Vyjadrovanie vlastného názoru

Existuje mnoho spôsobov, akými je možné vyjadriť vlastný názor. Napr.:

- **napísať list** – miestnym novinám, politikom, relevantným ministerstvám,
- **napísať článok** – vyjadriť názor na problém v článku pre časopis alebo žurnál,
- **vyprodukovať vlastný blok** – namiesto dodávania materiálu do publikácii iných, vytvor svoj vlastnú publikáciu,
- **zapojiť sa do vysielania komunitného rádia** – existuje niekoľko komunitných rádio staníc s rôznymi rolami pre dobrovoľníkov, niektoré dokonca umožňujú riadenie vlastné programu,
- **využiť svoje schopnosti kreatívne vyjadrovať vlastný názor** – prostredníctvom umeleckého prejavu, prózy, vystúpenia alebo kreatívneho písania. Predstavujú efektívny spôsob ako sprostredkovať vlastnú skúsenosť a názory širšej verejnosti.

Začiatkom školského roka 2004 / 2005 upozorňovali **zástupcovia študentov Košíc** na to, že nové maturity nie sú pripravené, čo sa týka materiálneho zabezpečenia, dotácie hodín i samotných učebných plánov, ktoré sa nemenili, hoci sa zmenila celá koncepcia maturity.

Študenti sa v decembri 2004 stretli s predstaviteľmi krajského školského úradu v Košiciach i s poslancami NR SR a snažili sa situáciu ovplyvniť, no bezvýsledne. Ich predpovede sa naplnili a nová maturita sa stretla s mnohými problémami. Jeden z nich (rozdanie vyplnených testov z matematiky) spustil 13. apríla lavínu. Minister najprv nereagoval, nakoniec však rozhodol, že si test z matematiky na úrovni A zopakujú všetci maturanti. Toto všetko prispelo k tomu, že sa medzi študentmi zdvihla vlna kritiky a nesúhlasu. Na podnet študentov z trenčianskeho gymnázia sa rozhodli študenti z viacerých miest pripojiť k protestu, ktorým vyjadrili nesúhlas s tým, ako pán minister Fronc postupuje. Počet škôl, ktoré sa zapojili v Košiciach, bol 23. Až po protestoch došlo k osobnému stretnutiu študentov s ministrom a k následnému rozhodnutiu, že sa bude vyhláška o maturitách novelizovať.

„Minister nás 27.4. prijal prvýkrát na pôde ministerstva, kde sme v trojhodinovej diskusii prešli všetko, čo nám na maturitách vadí a čo požadujeme. Boli sme radi, že sme sa konečne mohli s ministrom porozprávať zoč- voči. Ďalšia návšteva ministerstva, avšak už bez jeho účasti sa uskutočnila 2.6., kde nám predstavitelia ministerstva povedali, že sa mení vyhláška a chceli počuť naše pripomienky,“ popisovala stretnutia Zuzana Tkáčová, iniciátorka protestov. *„Čo sa týka participácie mládeže - keď sa chce, tak sa dá. Jednou chybou, s ktorou sa často stretávam, je to, že dospelí berú mládež a ich názory nie veľmi vážne, pričom nepozerajú na obsah toho, čo mladí hovoria, ale na ich vek. Ak raz má byť vecná diskusia, tak sa ma prihliadať na argumenty a nie na vek.“*

Písanie tlačovej správy

Ak chceš upriamiť pozornosť médií na problém alebo udalosť, budeš potrebovať zručnosť v písaní tlačových správ. Tlačová správa je nástrojom na upozornenie médií na udalosť alebo problém a pomáha reportérom podávať o nich správu.

Nasledujú tipy ako napísať dobrú tlačovú správu:

- jasne pomenuj, kto je do aktivity zapojený, o aký problém/udalosť/akciu sa jedná, kde, kedy a ako sa deje či udiala,
- zavolaj do daného média a spýtaj sa, kto sa danou témou zaoberá, komu by mala byť daná správa adresovaná. Toto zvýši šance, že na správu niekto zareaguje,
- správne načasovanie je základom úspechu. Tlačovú správu je treba doručiť pred uzávierkou. Aj informácia o čase uzávierky sa dá zistiť telefonátom do redakcie. Ak chceš, aby sa niečo objavilo ešte v správach dňa, treba informácie doručiť čo najskôr. Ak sa chceš spojiť s redakciou rádia, je dobre spojiť sa s nimi deň predtým alebo skoro ráno,
- ak je to možné, pokús sa načasovať správu tak, aby prišla v pokojnejšie dni, keď majú reportéri menej práce. Aj nedele a dni pracovného voľna môžu byť výhodou. Vyhni sa dňom, keď sa dejú iné dôležité veci, ako napríklad spúšťa sa kampaň pred voľbami,
- napíš zaujímavý nadpis, ktorý je zhrnutím dôležitých informácií v správe,
- uveď, kedy môžu byť dané informácie zverejnené. Ak si želáš, aby boli použité okamžite, uveď na vrchu údaj „pre okamžitú distribúciu“. Ak ju posielaš s predstihom, ale želáš si jej zverejnenie až po určitom termíne, napíš tam „Zverejniť až (dátum, čas)“,
- správa by mala byť stručná a jasná, v ideálnom prípade na jednu stranu, každý odsek by mal obsahovať len niekoľko viet,
- vlož najdôležitejšie informácie do úvodnej časti,
- používaj v texte správy priame citácie,
- jasne pomenuj osoby, vrátane titulov, vrátane hovorca či kontaktnej osoby, na ktorú sa na novinári môžu obrátiť v prípade otázok,
- používaj jasný jazyk bez žargónu,
- over si všetky fakty a uisti sa, že poskytuješ správne informácie,
- zavolaj do redakcie po odoslaní správy a ubezpeč sa, či ju dostali a či nepotrebujú ďalšie informácie,

- včas upozorni kontaktnú osobu na sprostredkované informácie a zabezpeč, aby ich mala k dispozícii a bola pripravená na potenciálne otázky novinárov.

Tipy pre spoluprácu s médiami:

- ak sa s tebou zástupcovia médií spoja, pamätaj na to, že nemusíš odpovedať na ich otázky a interview môžeš zamietnuť. Výrok, že akákoľvek publicita je dobrá publicita, nie je vždy pravdivý,
- zisti čo najviac o informáciách, z ktorých v pripravovanom príspevku vychádzajú,
- požiadaj o možnosť nahliadnuť do informácií, z ktorých novinár vychádza.
- priprav sa na stretnutie s novinármi, ak potrebuješ čas – vybojuj si ho, ak ti položia neočakávanú otázku, získaj čas tým, že sa dohodneš na tom, že im zavolaš o pár minút naspäť a priprav sa na odpoveď.

Tlačová správa projektu ochrany lesoparku

(v hornej časti správy uved' adresu organizácie, prípadne piš správu na hlavičkovom papieri)

Tlačová správa

Nedeľa, 25.marec 2006

Pre okamžitú distribúciu (alebo pomenuj iný termín)

Skupina miestnych obyvateľov priložila ruku k dielu v prospech nášho parku

Dnes si členovia Klubu ochrancov prírody vyhrnuli rukávy a pustili sa do čistenia parku. Viac než 30 dobrovoľníkov vzalo veci do vlastných rúk a pustili sa do čistenia oblasti, ktorá bola znečisťovaná rôznym odpadom celé roky.

„Bolo úžasné vidieť toľko miestnych obyvateľov zapojených do čistenia parku. Je to úžasný príklad toho, čo môžu urobiť obyvatelia pre svoje okolie a prírodu.“ povedal Pavol Novák, hovorca Klubu ochrancov prírody.

Klub ochrancov prírody bol založený v júni tohto roku ako reakcia na zvýšené znečistenie prostredia v oblasti. Je to dobrovoľná sieť miestnych obyvateľov rôzneho veku a povolání. Dnešnú akciu sme mohli zorganizovať vďaka podpore miestnej školy, reštaurácie Hviezda a obecného zastupiteľstva.

„Naša úloha ešte neskončila“ konštatoval pán Novák. Klub ďalej rokuje s miestnou samosprávou, aby podnikla kroky na ochranu lesoparku pred zničením.

„Snažíme sa poslať jasnú správu o tom, že obyvatelia nášho mesta berú ochranu parku vážne a uvítali by sme, ak by samosprávne a vládne inštitúcie zabezpečili konzerváciu a ochranu tejto oblasti.“

V prípade otázok sa prosím spojte s členmi Klubu ochrancov prírody prostredníctvom:

Pavol Novák (telefónne číslo)

Koordinácia petície

Petícia je efektívnym nástrojom pre vyjadrenie názoru skupiny ľudí na nejaký problém. Môže byť tiež prejavom podpory širokej verejnosti. Písanie petície si vyžaduje naformulovanie výroku, ktorý vyjadruje názor na nejaký problém a ktorý bude umiestnený na úvod. Petícia musí obsahovať priestor, kde môžu ľudia pripísaním svojho mena, prípadne iných údajov, vyjadriť svoj súhlas s týmto výrokom.

Pri príprave petície treba myslieť na nasledovné:

- petícia musí byť doručená osobe, ktorá môže niečo v tej veci urobiť a v ideálnom prípade je naklonená podpore tejto veci. Zisti si, komu je treba petíciu zaslať a skontaktuj sa s touto osobou, aby si sa uistil, že vašu petíciu prijme. Môže to byť poslanec mestskej rady, politik, predseda komisie či manažér veľkej komerčnej spoločnosti,
- výrok, s ktorým ľudia vyjadrujú svojim podpisom súhlas, musí byť uvedený na každom podpisovom hárku,
- v petíciách sú často požadované kontaktné údaje, ako napríklad adresa, aby podporili overiteľnosť podpisu,
- petičné hárky podliehajú zákonu o ochrane údajov – nemôžu byť používané na iný účel či poskytované iným osobám bez súhlasu osôb, ktoré ju podpísali.

Tip pre písanie petície:

- je dôležité zistiť si, aký formát musí mať petícia, aby ju brali v adresátskej inštitúcii vážne.

Príklad petície projektu ochrany parku

Petícia pre miestnu samosprávu v prospech ochrany parku

Počas posledných pár rokov sa problémy nášho parku mnohonásobne zhoršili. Dochádza k znečisťovaniu rieky, ktorá cez park preteká a ovplyvňuje zdravie ľudí, žijúcich v okolí. My, ako signatári tejto petície, žiadame samosprávu, aby zrealizovala konkrétne kroky na vyčistenie parku a podnikla kroky na jeho dlhodobú konzerváciu a ochranu.

Meno	Adresa	Podpis
1.		
2.		
3.		

Prepájanie sa

Vytváranie sietí

Vytváranie sietí s inými členmi komunity či organizáciami môže napomôcť realizácii projektov. Tieto siete môžu vzniknúť napríklad preto, že tí ľudia tiež zdieľajú daný problém alebo sa oň zaujímajú. Vytváranie sietí je nástrojom, ako využívať zdroje jednotlivcov a organizácii v prospech spoločného projektu. Vytvorenie siete však môže trvať dlhú dobu.

Porozmýšľaj nad tým, akých skupín a ľudí sa tento problém týka, a zväz nasledovné:

- možnosť spojiť sa s inými skupinami a organizáciami v komunite s cieľom podebatovať o probléme a vymeniť si nápady. Ako by ste si mohli navzájom pomôcť?
- požiadať o možnosť stretnutia komunitu, alebo iné organizácie, kde môžeš pomenovať problém, ktorým sa zaoberáš, a zistiť, či ho zdieľajú aj iní,
- môžeš umiestniť informáciu o svojej práci na relevantné internetové stránky, alebo ich poslať do e-mailových komunikačných sietí,
- rozvinúť novú úspešnú sieť prostredníctvom definovania spoločného účelu a cieľa, zabezpečiť každému účastníkovi rolu, a teda dôvod pre zapojenie, vytvoriac efektívne komunikačné nástroje pre jednotlivých účastníkov.

Klub KASPIAN je nízkoprahové zariadenie, ktoré ponúka miesto pre deti a mladých ľudí, tráviacich svoj voľný čas prevažne na uliciach Petržalky. Ich partnermi sú sociálni pracovníci, tiež mladí ľudia. Cez ich terénnu prácu, ale aj prácu v klube zistili, že mladí potrebujú vlastný priestor, kde by sa mohli realizovať a kde by dokázali, že sú v niečom dobrí. Takýmto priestorom sa ukázal byť petržalský skatepark, ktorý bolo treba zrekonštruovať.

Kedysi najväčší skatepark na Slovensku, postavený v roku 1998, navštevovalo denne okolo stovky mladých, ale pretože ho nikto neudržiaval, postupne schátral. Celý projekt začal tým, že pracovníka Klubu Kaspian oslovili mladí ľudia na ulici vo veku od 14 do 21 rokov. Z rozhovoru vyplynulo, že nemajú kde jazdiť a že by uvítali pomoc s vytvorením takéhoto miesta.

Keď zistili, že skatepark „patrí“ miestnemu úradu, začali chodiť na rôzne stretnutia, aby sa veci pohli dopredu. Samospráva však neschválila peniaze na rekonštrukciu a tak sa ľudia z klubu začali celej veci venovať intenzívnejšie. Pracovníci klubu napísali projekt – čo bola jediná časť, ktorú robili bez zapojenia mladých ľudí – a spolu začali postupne uskutočňovať kroky, ktoré viedli k jeho naplneniu. Vyjednávanie s firmami ukázalo, že rozpočet bude nižší, ako predpokladala samospráva, a veľa sa ušetrí aj na práci. Firmu, ktorá mala rekonštrukciu realizovať, totiž požiadali, aby bolo čo najviac možné zapojiť mladých.

Rekonštrukcia petržalského Skateparku sa začala v novembri 2005 a 1. apríla 2006 bol park otvorený s množstvom sprievodných aktivít - skateboardingom, inline skatingom a bikingom, hrami pre deti, výstavou fotografií, koncertom, hudbou a večernou videoprojekciou.

Celkovo sa na projekte podieľalo okolo 30, v konečnej fáze možno až 50 mladých ľudí, ktorých dali dohromady Peter Kadlečík a neskôr Zuzka Hollá. Niektorí boli dobrí v práci

s počítačom, niektorí sa zapájali do fotodokumentácie, iní do praktických vecí. Okrem písania projektu robili mladí s pracovníkmi klubu všetko – od rokovania na miestnom úrade, cez vyjednávanie s firmou, ktorá mala veci realizovať, navrhnutie prekážok do skateparku a ich vizualizáciu, až po realizáciu rekonštrukcie a pomoc pri slávnostnom otvorení.

„Myslím, že tento projekt bol pre nich prípravou na reálny život, viedol k osvojeniu dôležitých zručností. Už v blízkej budúcnosti sa môžu ocitnúť v situácii, že budú rokovať s niekým v určitom postavení, budú musieť vyjadriť to, čo chcú, a sami sa rozhodnúť. Možno sa nie vždy rozhodli správne, ale aspoň mali možnosť vyskúšať si to a vidieť, ako sa to robí.“ povedala Zuzka Hollá, ktorá projekt prevzala po Petrovi Kadlečíkovi a ktorú v skateparku čaká aj sociálna práca v teréne. *„Mladí ľudia majú v sebe veľa potenciálu, ale stále chýbajú ľudia, ktorí im pomôžu ho prejaviť. Skatepark sme na päť rokov dostali do prenájmu od mestskej časti Petržalka za symbolickú cenu korunu za rok. Viem, že nás čaká ťažká práca, ale pre mestskú časť a ďalšie organizácie sme v tomto projekte zaujímaví partneri a tak dúfam, že najbližšie roky budú rovnako úspešné, ako bol tento projekt.“*

Prepájanie sa

Preskúmaj existujúce programy

Existuje množstvo príležitostí na zapojenie sa do aktuálne prebiehajúcich programov v komunite, najmä pri nasledovaní záujmov, hľadaní výziev, získavaní nových zručností, stretávaní nových ľudí, či len v záujme prispieť k dobrej veci.

Na jeseň roku 2005 sa na Slovensku konala významná udalosť – konferencia sebaobhajcov, ktorú zorganizovalo **Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím**. Hlavnými aktérmi konferencie sa stali mladí ľudia s mentálnym postihnutím, ktorí sa niekoľko týždňov pripravovali na svoje vystúpenie. Ich cieľom bolo rozprávať o svojich právach a o tom, ako sa tieto práva premietajú alebo nepremietajú do ich každodenného života.

Sebaobhajcovia sú mladí aktívni ľudia, ktorí sa pravidelne stretávajú, plánujú a učia, ako sa vyrovnáť s vlastným postihnutím, ako aktívne ovplyvňovať svoje životy alebo ako odmietnuť takú pomoc, ktorá vyjadruje skôr predstavy a predsudky toho, kto pomoc poskytuje. Títo mladí ľudia – podobne, ale oveľa ťažšie, ako iní mladí v ich veku – sa učia, ako presvedčiť svoje okolie, že majú vlastné predstavy o živote a že potrebujú oveľa menej pomoci a oveľa viac priestoru, ako si mnohí myslia.

Aj keď spôsob, ako prebiehajú mentálne procesy u týchto mladých ľudí v mnohom ovplyvňuje ich premýšľanie i vyjadrovanie, tréning rozvoja ich zručností je postavený podobne ako u iných mladých ľudí - na štruktúrovaných diskusiách, rolových hrách a simuláciách či iných aktivitách s priamym zapojením účastníkov. V dlhodobom procese nadobúdajú sebaobhajcovia komunikačné a sociálne zručnosti a schopnosti plánovať, rozhodovať sa či riešiť problémy tak, aby raz dokázali nielen na konferencii či v médiách, ale predovšetkým v reálnom živote presadiť svoje práva.

Dobrovoľníctvo

Obzri sa okolo seba po príležitostiach pre zapojenie sa do dobrovoľníckych aktivít v prospech svojej komunity. Zapojenie sa do takýchto aktivít môže byť výborným spôsobom ako prispieť dobrej veci, získať dôležité zručnosti, objaviť skrytý talent, či vystaviť sa novej skúsenosti.

Existuje mnoho organizácií a programov, ktoré umožňujú dobrovoľné zapojenie sa. Viac informácií o dobrovoľníckych aktivitách nájdeš na webovej adrese: www.mladez.sk, www.icm.sk alebo www.intenda.sk.

Keď sa rozhoduješ pridať sa k nejakej aktivite ako dobrovoľník, je dobré položiť si nasledovné otázky:

- Je to nezisková organizácia? (organizácia, ktorá nerealizuje svoje aktivity pre zisk). Ak nemáš v tejto veci istotu, spýtaj sa,
- Aké informácie môžem získať ešte skôr, než sa zapojím ako dobrovoľník? Má táto organizácia vlastnú politiku práce s dobrovoľníkmi, môžem získať popis aktivít, ktoré by ma čakali a mám prístup k všeobecným informáciám o organizácii?
- Má organizácia zabezpečené relevantné poistenie?
- Zisti, či daná aktivita bude mať pre teba nejaké náklady a či ich organizácia pokrýva,
- Robím to preto, že si to želim, alebo na mňa vykonávajú nátlak?
- Čo zo zapojenia sa získam ja?

Dobrovoľníctvo by malo prinášať prospech rovnako Tebe ako aj komunitu.

Využívaj kreativitu

Kreatívne projekty sú úžasný spôsob, ako vytvoriť niečo jedinečné, komunikovať konkrétne informácie, inšpirovať ľudí k rozmyšľaniu nad vecou a vyjadrovať svoje názory.

Bud' inovatívny

Neobávaj sa inovatívnosti a vytvárania niečoho nového. Vytvorenie vízie, čo chceš dosiahnuť pre seba a svoju komunitu, si vyžaduje nápaditosť a rozmyšľanie mimo bežných hraníc. Môžeš rozmyšľať nad spôsobmi, ako vytvárať nové príležitosti, nové priestory, či zdroje.

Využívaj svoju kreativitu

Vytváranie príležitostí pre umelecké aktivity je dobrým spôsobom, ako komunikovať skúsenosť, podporovať učenie a spájanie členov komunity. Zapojením sa do umeleckého programu alebo projektu môžeš získať zručnosti v niečom, čo ťa bude baviť.

Kreatívne aktivity môžu byť:

- **silným nástrojom advokácie** (obhajoby) – môže to byť silný prostriedok komunikácie o probléme v širšej skupine,
- efektívne spôsoby, ako **budovať sociálne vzťahy v komunite**, tým, že prepojíte ľudí so spoločným cieľom,
- **oslavou rôznorodosti** – komunitné umenie môže vytvárať príležitosti pre vyjadrenie rôznorodých skúseností,
- **zábavnou a pozitívnou skúsenosťou** pre účastníkov ako aj divákov.

Hostovanie divadelných súborov, tanečné produkcie, niektoré vytvorené priamo pre daný priestor; predstavovanie súčasných a živých hudobných prejavov, často na pomedzí žánrov; filmové predstavenia, dokumenty a experimenty pre náročného diváka, fungovanie audiovizuálneho klubu, nové médiá, približovanie kultúry divákovi (mobilné štúdiá), a jej sprítomňovanie v súčasnom meste, mestské hry, festivaly, eventy.

To všetko znamená **A4 - nultý priestor**, multifunkčné nekomerčné centrum súčasnej kultúry v centre Bratislavy, orientované na tvorbu, prezentáciu a vzdelávanie v aktuálnych prejavoch súčasného umenia.

Projekt pod jednou strechou spája už existujúce aktivity a oslovuje podobné cieľové skupiny, no zároveň ich rozširuje a mieša tak, aby zodpovedali súčasnému času a priestoru.

„Tým, že sme získali spoločný priestor, začal fungovať multiplikačný efekt a začalo sa prepájať naše publikum, ktoré predtým prichádzalo len za jednotlivými akciami. Ak si teraz prišiel niekto pozrieť nezávislé filmy alebo vypočuť koncert, dostal sa mu do rúk časopis alebo si pozrel program a nabadúce už prišiel aj na divadlo či verejnú diskusiu v rámci projektu Urbánna rekreácia.“ Pokúsil sa pomenovať význam spolupráce Oliver Reháč z organizácie Atrakt Art.

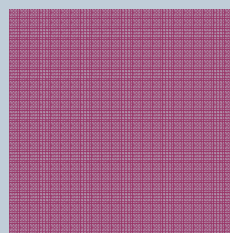
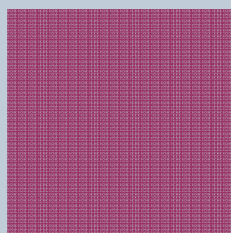
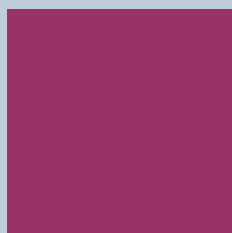
A tak v „nultom“ priestore nájdete mladé umenie – čokoľvek si už možno pod týmto pojmom predstaviť – umenie nové, experimentálne, alternatívne, nekonzervatívne, umenie vytvárané mladými a pre mladých, ktoré by bez vzájomného ovplyvňovania a spolupráce nebolo tým, čím je.

Ako zmeniť svoj svet

Ako brat' mladých vážne

Časť 6

Fungovalo to?

Časť 6: Fungovalo to?

Je dôležité položiť si túto otázku, aby si sa uistil, že pri svojej aktivite alebo projekte postupuješ správne, zistil, nakoľko boli úspešné, a získal informácie, ktoré Ti môžu pomôcť naučiť sa z tejto skúsenosti čo najviac preto, aby sa Ti nabudúce darilo ešte viac. Tento proces je často nazývaný evaluáciou alebo spätným hodnotením.

S hodnotením úspešnosti nemusíš nevyhnutne čakať až do ukončenia aktivity alebo projektu. Je vhodné kontrolovať postup pri realizácii projektu aj priebežne. Ako ukazuje diagram na strane 2, lekcie, ktoré získaš zo spätného hodnotenia svojho postupu, môžeš použiť pri rozhodovaní o ďalších krokoch.

Aké nástroje môžeš použiť?

Realizácia evaluácie je len inou formou výskumu. Viac techník výskumu, ktoré môžeš použiť, nájdeš v prílohe č. 1. Napríklad môžeš robiť rozhovor s ľuďmi, alebo iniciovať skupinovú diskusiu o aktivite, aby si zistil, aká bola úspešnosť.

Aké otázky by si mal položiť?

Otázky, ktoré môžeš počas evaluácie položiť, budú závisieť od typu aktivity, ktorú realizuješ, alebo od jej cieľov. V evaluácii neexistujú správne alebo nesprávne odpovede. Otázky sa kladú v závislosti od toho, aké sú ciele evaluácie, teda aké poznatky má priniesť.

Otázky môžu byť napríklad:

- dosiahli sme ciele aktivity alebo projektu?
- pomohlo mi zapojenie sa do aktivity dosiahnuť moje osobné ciele?
- mal každý, kto sa zapojil možnosť, vyjadriť svoj názor a prispieť k realizácii aktivity?
- vznikli vďaka aktivite funkčné partnerstvá?
- napĺňa táto aktivita potreby, pre ktoré vznikla?
- ak bolo vytváranie prepojení medzi organizáciami cieľom, bolo úspešné?
- použili sme pri realizácii projektu naše zdroje najlepšie ako sa dalo?
- držíme sa aktuálne rozpočtu?

- plníme časový harmonogram?
- ako by sme mohli aktivitu vylepšiť?

Kto bude súčasťou evaluácie?

S kým potrebuješ hovoriť, aby si zistil, či aktivita napreduje, tak ako má?

- s ľuďmi priamo zapojenými do aktivity?
- s členmi širšej komunity?
- s organizáciami, ľuďmi, alebo sieťami, s ktorými si spolupracoval?

Príklad evaluácie projektu na ochranu lesoparku:

Sieť priateľov lesoparku viedla počas realizácie kampane pravidelné diskusie. Kľúčové otázky, ktorým sa venovali:

- dosahujeme naše ciele?
- podarilo sa ľuďom zapojiť sa do siete?
- bolo medializácia projektu efektívna?
- darí sa nám naplňať rozpočet?
- využívame všetky zdroje, ktoré môžeme, ako napríklad poradenstvo environmentálnej organizácie?
- dodržíme časový harmonogram?

Počas dňa čistenia parku ponechali organizátori na stole pre účastníkov dotazníky a perá, aby im dali príležitosť poskytnúť spätnú väzbu k aktivitám združenia a návrhy na jeho budúce smerovanie.

Fungovalo to?

Nástroje pre získavanie informácií

Individuálne rozhovory

Individuálne rozhovory sú úžasným spôsobom, ako získavať hlbšie porozumenie niekoho skúsenosti, nápadom alebo expertíze. Rozhovor môže byť vedený formálne alebo ako diskusia. Pokiaľ vieš rozhovory s viacerými osobami, je dôležité venovať sa počas nich rovnakým oblastiam. Toto je možné dosiahnuť používaním jednej sady otázok, alebo vypracovaním štruktúry rozhovoru. Toto umožňuje zrealizovať výmenu informácií vo všetkých oblastiach, ktoré sú dôležité, predstavuje spôsob, ako získať informácie použiteľné pre porovnávanie spätnej väzby jednotlivých respondentov.

Prieskumy a dotazníky

Prieskumy sú užitočným nástrojom na získavanie informácií od rôznych ľudí. Výhodou prieskumu je, že získavanie informácií si nevyžaduje osobný kontakt s respondentom. Účastníci môžu odpovedať na položené otázky v čase, kedy im to vyhovuje, a odoslať dotazníky poštou e-mailom, z web stránky alebo ich vyplniť priamo na mieste.

Skupinové diskusie

Vytvorenie podmienok pre skupinovú diskusiu je efektívnou výskumnou metódou. Jedným z typov štruktúrovanej skupinovej diskusie je aj fokusová skupina, pri ktorej je skupina požiadaná o reakciu na problém prostredníctvom diskusie k pomenovaným otázkam.

Zbieranie prípadových štúdií

Prípadové štúdie sú príbehmi niekoho, kto sa podieľal na aktivite alebo záznam priebehu procesu či programu. Úlohou prípadových štúdií je vytvoriť priestor pre zdieľanie týchto skúseností so širšou verejnosťou a ilustrovať zistenia z realizovaného prieskumu.

Analýza literatúry na danú tému

Analýza literatúry na danú tému je vlastne štúdium toho, čo bolo o tejto téme napísané v odbornej literatúre. Výstupom je súhrn doposiaľ publikovaných informácií a poznatkov o danej problematike. Táto metóda je vhodnou cestou, ako sa naučiť o danej téme viac, porozumieť výskumu, ktorý už bol zrealizovaný a zistiť, k čomu by mohol nový výskum prispieť.

Procesný prieskum

Procesný prieskum je typ výskumu, ktorý je realizovaný už počas priebehu aktivity. Pri procesnom prieskume neustále prebieha učenie, jeho realizátori si kladú otázku, ako prebieha aktivita a priebežne upravujú svoje rozhodnutia na základe získaných informácií. Diagram na strane 2 opisuje jednu z foriem procesného prieskumu.

Interpretovanie informácií

Po ukončení zberu informácií je potrebné ich roztriediť spôsobom, ktorý umožní hlbšie im porozumieť a dospieť k záverom. Ak analyzuješ rozhovory s ľuďmi, môžeš postupovať tak, že si vyberieš problémy, ktoré viacerí z nich pomenovali. Identifikuj v ich výpovediach rozdiely. Tiež má hodnotu rozmýšľať nad tým, ako niektoré spôsoby ovplyvňujú spôsob, ako jednotlivci odpovedajú na otázky, a taktiež veci, ktoré môžu sťažiť interpretáciu získaných údajov.

Prezentovanie zistení

Chceš povedať niekomu inému o tom, čo sa ti podarilo zistiť? Potrebuješ niekoho iného presvedčiť o význame svojich zistení? Ak to chceš spraviť formálnym spôsobom, môžeš to nazvať prezentáciou zistení. Ideálny spôsob ako to urobiť, bude záležať od toho, komu chceš dané informácie povedať a prečo. Napríklad, ak chceš prezentovať tvoje zistenia vedeniu školy, môžeš to spraviť prostredníctvom formálneho listu, kde pomenuješ problémy, zistenia vyplývajúce z tvojho výskumu a to, čo by sa podľa teba malo s nimi udiť. Nech prezentuješ svoje výstupy komukoľvek, musíš sa uistiť, že formát, ktorý používaš, je zmysluplný a relevantný voči tvojmu publiku. Nemaj obavy z prezentácie tvojich zistení kreatívnym spôsobom. Existuje veľa umeleckých výrazových prostriedkov, ktorými môžeš vyjadriť jadro svojho posolstva alebo výstupov výskumu.

Tipy pre prezentovanie informácií:

- ak necítiš istotu v tom, ako prezentovať tvoje výstupy, skonzultuj to s jednotlivcom alebo organizáciou, ktorí ich majú prijať, a zisti čo, by bola pre nich najvhodnejšia forma prezentácie,
- používaj čistý a zrozumiteľný jazyk,
- vysvetli, akým spôsobom si realizoval výskum, poukáž na hlavné body, ktoré chceš odkomunikovať,
- uprav svoju prezentáciu na potreby svojho publika

Nezávisle od toho, ktorú metódu pre zber informácií použiješ, existujú tri veci, na ktoré je dobré pamätať.

Preberanie zodpovednosti – je dôležité uvedomiť si, že nesieš zodpovednosť voči jednotlivcom a organizáciám, od ktorých si získal informácie. Je dobre vysvetliť im, prečo sú dané informácie zbierané a ako budú použité. A potom im podaj správu o získaných záveroch.

Rešpektovanie súkromia – je obzvlášť dôležité pri osobnom získavaní informácií. Pravidlá pre prácu s osobnými informáciami definujú relevantné zákony a je dobre si ich naštudovať.

Reprezentatívna vzorka – reprezentatívna vzorka je skupina ľudí, ktorej zloženie reprezentuje zloženie širšej komunity v zmysle etnickej príslušnosti, rodového zloženia alebo miesta, kde ľudia žijú. Keď žiadaš ľudí o ich názor na konkrétnu vec, reprezentatívna vzorka ti pomôže zabezpečiť reflexiu rôznorodosti komunity v odpovediach, ktoré dostaneš.

O vydavateľoch

Publikáciu „**Ako zmeniť svoj svet**“ vydalo v roku 2006 **Ministerstvo školstva Slovenskej republiky**, odbor detí a mládeže.

Spracovala **Nadácia Intenda** podľa anglického originálu publikácie „Creating Change in your Community, a handbook for young people“, vydanú Office for Youth, Melbourne.

Náklad: 200 kusov CD nosičov

O odbore detí a mládeže

Odbor detí a mládeže Ministerstva školstva Slovenskej republiky koordinuje tvorbu a realizáciu štátnej politiky vo vzťahu k deťom a mládeži, pričom spolupracuje s ostatnými rezortmi, so samosprávnymi krajmi a obcami, Radou mládeže Slovenska a ďalšími mimovládnyimi neziskovými organizáciami pracujúcimi v oblasti mládeže. Zabezpečuje systém pridelovania dotácií zo štátneho rozpočtu na podporu práce s deťmi a mládežou predovšetkým občianskym združeniam detí a mládeže, informačným centrámi mládeže a ďalším subjektom pracujúcim s deťmi a mládežou.

Od roku 2005 odbor detí a mládeže v spolupráci s Nadáciou Intenda realizuje program podpory participácie mladých ľudí na živote obce, ktorý je zameraný na podporu vytvárania lokálnych štruktúr zabezpečujúcich podporu účasti mladých ľudí na živote miest a obcí.

Odbor detí a mládeže metodicky riadi činnosť centier voľného času, školských stredísk záujmovej činnosti a luventy. Podieľa sa na výskumnej činnosti zameranej na problematiku detí a mládeže. V roku 2005 garantoval tvorbu Národnej správy o politike mládeže v Slovenskej republike.

V oblasti výskumu, prípravy mládežníckych pracovníkov, analýz a odporúčaní v oblasti politiky mládeže a neformálneho vzdelávania odbor detí a mládeže spolupracuje s Radou Európy a inými medzinárodnými inštitúciami, podieľa sa na realizácii medzinárodných zmlúv a dokumentov vo vzťahu k deťom a mládeži, zabezpečuje podklady pre Radu Európskej únie pre vzdelávanie, mládež a kultúru. Odbor detí a mládeže zodpovedá za realizáciu komunitárneho programu EÚ Mládež v Slovenskej republike.

Ministerstvo školstva SR

Odbor detí a mládeže

Stromová 1

813 30 Bratislava 1

Tel: 02/592 38 101

Fax: 02/529 25 169

www.minedu.sk/DaM/DaM.htm

O Nadácii Intenda

Poslaním Nadácie Intenda je podporovať rozvoj spoločnosti priateľskej k mladému človeku. Cielene podporujeme aktivity mladých ľudí smerujúce k naplneniu ich potrieb v spoločenstvách, kde žijú a vytvárame priestor na ich aktívne zapojenie sa do spoločnosti.

Nadácia Intenda sa v súčasnosti venuje 4 dôležitým témam, ktoré sa odzrkadľujú v 4 grantových programoch:

Aktívna účasť mladých ľudí na živote spoločnosti - hlavným cieľom programu „**Participácia**“ je podpora projektov, ktorých cieľom je vytvoriť priestor pre aktívnu účasť mladých ľudí na verejnom živote a rozhodovacích mechanizmoch. Snažíme sa aktívne prispievať k zlepšeniu komunikácie a spolupráce medzi samosprávou a občianskymi združeniami a iniciatívami na lokálnej úrovni, zapájaním mladých ľudí do rozvojových plánov a programov v ich domovských komunitách.

Podpora rozvoja sociálnych služieb pre mladých ľudí - program „**Znižujeme prahy**“ je zameraný na podporu vzniku a ďalšieho rozvoja nízkoprahových služieb pre mladých ľudí na Slovensku. Spomínané služby sú poskytované cieľovej skupine detí a mladých ľudí a sú realizované formami kontaktnej práce, sociálnej pomoci a psychosociálnej podpory a ponúkané v kombinácii so zaujímavými voľno časovými aktivitami.

Rozvoj dobrovoľníctva - cieľom programu „**Podaj ruku**“ je podnietiť rozvoj dobrovoľníctva na Slovensku. Podporujeme vytváranie podmienok pre zapojenie mladých ľudí do dobrovoľníckych aktivít v komunitách, v ktorých žijú, s dôrazom na aktivizáciu znevýhodnených mladých ľudí a posilňovanie statusu dobrovoľníka v našej spoločnosti.

Inštitucionálny rozvoj mládežníckych organizácií – prostredníctvom cielenej podpory, poskytovanej v rámci „**Grantu inštitucionálnej podpory**“ a ostatných programov nadácie, sa snažíme podporiť napĺňanie inštitucionálnych potrieb organizácií, slúžiacich deťom a mladým ľuďom a podporiť tak ich stabilizáciu a ďalší rozvoj.

Viac informácií získate na adrese:

Nadácia Intenda

Pražská 11

811 04 Bratislava

02/ 57 297 112

www.intenda.sk

intenda@intenda.sk